

Nr 395.

Av herr Sköld m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 82, angående åtgärder för den inhemska sockerbetsodlingens uppehållande.

I proposition nr 82 till innevarande års riksdag föreslår Kungl. Maj:t riksdagen att höja tullen å raffinadsocker med 3 öre per kg. Genom denna åtgärd vill Kungl. Maj:t vinna, att en sockerbetsodling på ungefär 40,000 hektar skall kunna upprätthållas här i landet. Detta syfte skulle uppnås därigenom, att sockerindustrien förbunde sig att använda den genom tullförhöjningen uppkomna merinkomsten till att betala betodlarna ett pris av ungefär kronor 2:70 per deciton å de betor, som komma att odlas å den del av den 1926 kontrakterade arealen, vilken överstiger 50 men icke 100 procent av nämnda kontrakterade areal.

Den av Kungl. Maj:t föreslagna åtgärden motiveras givetvis av de låga sockerpriser, som för närvarande råda och som lägga hinder i vägen för en betodling, som bär sig själv. Kungl. Maj:t anser nämligen det vara ett statsintresse, att en sockerbetsodling av åtminstone den omfattning, som fanns före 1929, vidmakthålles i landet.

Upprätthållandet av en sockerbetsodling inom landet är givetvis icke ett samhällsintresse under alla förhållanden. En dylik odling är i det långa loppet endast till samhällets nytta, om den bär sig själv. I den mån den skall upprätthållas genom samhälleligt stöd i en eller annan form, blir den en börda för folkhushållet. Men statsmakterna kunna försättas i tvångslägen, där en näring måste upprätthållas medelst statshjälp, ehuru den icke bär sig och icke synes komma att i framtiden bära sig. I detta läge ha de svenska statsmakterna befunnit sig i många år, vad beträffar sockerproduktion och sockerbetsodling. Genom en förvänd tull- och skattepolitik i gångna tider har i landet uppkommit en sockerindustri och en sockerbetsodling, som icke någonsin kunnat existera utan ett mycket betydande tullskydd. Detta tillstånd ha statsmakterna låtit äga fortbestånd icke minst med hänsyn till de vittgående sociala rubbningar en förändring skulle medföra. Men i det ögonblick, då det förutvarande tullskyddet icke längre anses tillräckligt för betodlingens upprätthållande utan ytterligare statshjälp påkallas, måste givetvis hela frågan om sockerindustriens och sockerbetsodlingens vara eller icke vara göras till föremål för ett allvarligt övervägande. Skulle verklig sannolikhet föreligga för att det nu förefintliga läget kommer att fortbestå för en överskådlig framtid, torde meningarna icke kunna vara delade därom, att en avveckling måste ske.

Några säkra hållpunkter för ett bedömande av det framtida läget för socker-

Bihang till riksdagens protokoll 1930. 4 saml. 72 häft. (Nr 395—397.)

industri och betodling ger icke det i propositionen framlagda materialet. De av regeringen anlitade sakkunniga anse visserligen, att en ljusning inträtt så tillvida som sockerkonsumtionen är i ständigt stigande, varav borde följa, att det nu föreliggande produktionsöverskottet snart kunde absorberas och stabilitet uppnås i priserna. Men om dessa förhoppningar verkligen komma att infrias, beror givetvis på om produktionsvolymen förblir konstant. Skulle rörsockerproduktionen erbjuda möjligheter dels till en mera genomgripande rationalisering med därav följande förbilligad produktion och dels till ytterligare expansion, skjutes tydligen hoppet om en åtstramning på sockermarknaden ut i en ännu mera oviss framtid. Några bevis på att rörsockerproduktionen saknar dylika utvecklingsmöjligheter kunna icke presteras. Följaktligen ter sig läget fortfarande föga hoppingsivande. Vad som i år liksom i fjol utgör det starkaste stödet för tron på en åtstramning, är sannolikheten för att de stora sockerproducerande länderna tröttna på konkurrenskriget och söka sig fram på överenskommelsens och produktionsbegränsningens väg. Såsom bekant har Kuba sedan länge inriktat sina ansträngningar åt det hållet, medan Java ställt sig avvisande. I samband med att chefen för den javanesiska sockertrusten nyligen avgått, ha emellertid rykten framkommit, att detta skulle innebära en mera förhandlingsvillig inriktning från Javas sida. Men någon som helst visshet, om vad som kan komma att ske, finnes givetvis icke.

Den svenska sockerindustriens och den svenska sockerbetsodlingens framtidsutsikter te sig följaktligen i hög grad ovissa. Det är därför förenat med svårigheter att avgöra, vilken väg statsmakterna böra välja för sin politik i sockerfrågan. Meningarna kunna otvivelaktigt vara delade. Man kan fråga sig, om det icke i ett ovisst läge kan vara skäligt, att staten träder hjälpende till för att hålla den svenska sockernäringen uppe tills visshet skapas. Men å andra sidan kan däremot invändas, att en dylik ovisshet kan komma att räcka under så lång tid framåt, att fara uppstår för att näringen så anpassar sig efter statshjälpen, att denna till sist får en permanent natur, vilket skulle betyda att landets näringsliv fått ytterligare en ny börda att bära. Det hade givetvis därför varit bäst, om större klarhet kunnat skapas över läget. För vår del föreslogo vi vid föregående års riksdag, att en ingående utredning skulle företagas i detta avseende. En utredning har även skett, men såsom redan nämnts har någon större klarhet icke därigenom vunnits. Det torde därför vara till föga gagn att ännu en gång påfordra en dylik utredning. Den enda utvägen torde vara att räkna med det förhandenvarande läget. I denna situation förefaller det oss, som om de starkaste skälen tala för att man inriktar sig för en avveckling.

Frågan uppkommer nu, om statsmakterna skola låta denna avveckling ske på grund av de ekonomiska förhållandenas egen inverkan eller om från statens sida en reglering av avvecklingen bör ske. På grund av att några åtgärder icke vidtogos av förra årets riksdag för sockerbetsodlingens upprätthållande, har otvivelaktigt en avveckling enligt den förstnämnda linjen redan påbörjats.

1929 års betodling torde ha utgjort allenast 70 procent av betodlingen under 1927. På grund av de uppsägningar av betareal, som redan skett, och då dessutom betodlare ansökt om att bli helt befriade från skyldighet att odla sockerbeter i fråga om en areal på cirka 6,000 hektar, kan det inträffa, att, om statsåtgärder icke vidtagas, betodlingen under 1930 kommer att sjunka ner till mindre än hälften av 1927 års odling. Troligen skulle väl då 1931 komma att bli det sista år, då någon sockerbetsodling att tala om skulle komma att existera här i landet.

Enligt vårt förmenande kommer en avveckling i så rask takt att ha sådana sociala verkningar, att staten icke kan undandraga sig att ingripa för att mildra övergången. Genom odlingsinskränkningen 1929 torde den befolkning, som plägar sysselsättas med betskötsel, ha gått förlustig bortemot tre miljoner kronors arbetsinkomst. Med hänsyn till att denna arbetskraft till största delen utgöres av kvinnor, barn och äldre personer i de betodlande trakterna samt av småbrukare och backstugusittare från norra Skånes skogsbygder, Blekinge och Småland jämte deras familjemedlemmar, ligger det i sakens natur, att det förlorade arbetet endast ytterligt långsamt kan bli ersatt med annat. Odlingsinskränkningen 1929 har vållat dessa människor ett stort avbräck i deras möjligheter att existera. En fortsatt inskränkning i hastigt tempo kommer givetvis att leda till ett betydligt mera utbrett nödläge. På grund härutav anse vi, att staten bör träda hjälpende emellan för att trygga en mjukare övergång. Detta bör kunna ske därigenom, att staten medverkar till att betodling kommer att äga rum under t. ex. sex år framåt med en för varje år sakta sjunkande areal. Om staten vidtager åtgärder för att en betodling, som omfattar 90 procent av den 1927 tecknade arealen, kommer till stånd under 1930, skulle sockerbetsarealen med en årlig minskning av 10 procent år 1935 ha nedgått till 40 procent av den 1927 tecknade. Sedan arealen nedgått i denna utsträckning, torde sockerbetsodlingens ekonomiska och sociala betydelse förmins-kats så, att ytterligare åtgärder icke mera böra ifrågakomma från statens sida.

Genom en sådan successiv avveckling skapas större möjligheter för de i betodlingen och sockerindustrien anställda att anpassa sig efter det nya läget och söka sig över till andra verksamhetsområden. Genom den nu skisserade avvecklingen i sakta tempo vinnes även den fördelen, att under en relativt lång övergång en så stor betodling kommer att finnas inom landet, att för det fall en sådan förändring inträder på sockermarknaden att bättre förutsättningar för sockerbetsodling komma att föreligga, detta nya läge utan vidare kan utnyttjas.

Beträffande det sätt varpå staten bör ingripa till säkerställande av den av oss föreslagna sockerbetsodlingen under 1930 hålla vi före, att detta bör ske genom garanterandet av ett skäligt pris på den del av den eftersträfvade odlingen, som ligger över den areal odlarna enligt sina kontrakt äro skyldiga att under alla förhållanden odla. Som ett lämpligt pris för den garanterade odlingen kunna vi ansluta oss till det av Kungl. Maj:t i ovannämnda propo-

sition föreslagna eller kronor 2:70 per deciton. Detta pris kan visserligen synas för högt med hänsyn till de sänkta produktionskostnaderna och till de av sockerbolagen i utsikt ställda fraktkidragen. Men då vi i likhet med vad vi föreslogo vid förra årets riksdag (se motionen II:289) hålla före, att ett garanterat betpris åt betodlarna måste föra med sig ett garanterat pris för betskötseln, och därför hemställa, att statsmakterna i samband med garanterandet av betpriset förutsätter, att betodlare, som för betornas sommarskötsel och upptagning använder lejd arbetskraft, icke för detta arbete utgiver en lägre ersättning, än vad som för dylikt arbete varit i orten gängse under 1927 och 1928, hålla vi före att ett garanterat betpris av kronor 2:70 per deciton icke kan anses för högt.

I fråga om den form, vari staten skall medverka, hävda vi liksom i fjol, att en tullförhöjning icke är lämplig, utan att i stället det för det garanterade betpriset behövlige beloppet i vanlig ordning bör ställas till förfogande såsom ett anslag under riksstatens nionde huvudtitel. I det vid förenämnda proposition fogade sakkunnigeutlåtandet har beräknats, att för en sådan subvention åt sockerbetsodlingen, som den här föreslagits, skulle behövas ett belopp av 3,800,000 kronor, under förutsättning att det garanterade priset skulle gälla för 50 procent av den 1927 kontrakterade arealen. Då vårt förevarande förslag endast avser 40 procent av sistnämnda areal, torde härför endast erfordras $\frac{4}{5}$ av nyssnämnda belopp eller i runt tal 3,000,000 kronor.

Vidkommande slutligen frågan om de närmare grunderna för den av oss föreslagna subventionen torde de av sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottet i dess utlåtande nr 1 vid fjolårets riksdag föreslagna bestämmelserna i tillämpliga delar kunna tjäna till ledning.

Med stöd av vad vi sålunda anfört, hemställa vi,

att riksdagen ville under riksstatens nionde huvudtitel anvisa till understödjande under år 1930 av viss sockerbetsodling i riket och att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med vad här ovan anförts ett *extra förslagsanslag* av 3,000,000 kronor.

Stockholm den 19 februari 1930.

<i>Per Edvin Sköld.</i>	<i>N. Björk,</i> Tryde.	<i>Olof Andersson,</i> Malmö.
<i>Olof Andersson,</i> Höör.	<i>Karl Bergström.</i>	<i>Algot Törnkvist.</i>
<i>Allan Vougt.</i>	<i>Carl Lovén.</i>	<i>N. K. Törnkvist,</i> Bjuv.
<i>Olivia Nordgren.</i>	<i>A. Thomson.</i>	<i>L. A. Björklund.</i>
<i>Karl Magnusson</i> i Kalmar.	<i>J. H. Blomquist.</i>	<i>Anders Paulsen.</i>
	<i>Elof Hällgren.</i>	<i>Gottfrid Karlsson,</i> Vadstena.